Цана асобнага нумару 20 гр.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

СЛОВА ПРАЦЫ

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр., на 3 мес. — 4 зл., на паўгоду — 8 зл., на год — 15 зл., заграніцу ўдвая даражэй. Перамена адрэсу 30 гр.	Непрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаван. залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 грош. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 5 — Вільня, Серада 17-га кастрычніка 1928 г. — Год 1

Палітычнае вар'яцтва.

Найгоршай рэччу ў грамадзкім жыцьці нашых дзён ёсьць нацыянальны шавінізм, нецярпімасьць у адносінах да іншае нацыі. Асабліва агідным зьяўляецца шавінізм пануючых нацыяў — ён ставіць іншыя нацыі ў палажэньне проста немагчымае і прыводзіць у выніку да вострых канфліктаў.

Нацыянальны шавінізм зьяўляецца неад'емнаю рысаю польскай нацыянальнай дэмакратыі, ці, як скарочана яе называюць — эндэцыі. Яе палітыку ў адносінах да беларусаў і іншых г. зв. нацыянальных меншасьцяў, па справядлівасьці, ў свой час называлі людажэрскай.

Санацыя, будучы ў сутнасьці ня менш нацыяналістычнай, чым эндэцыя—прымяняе, як ведама, іншы спосаб палітыкі для панаваньня над меншасьцямі. Не даючы нічога канкрэтнага, яна зманвае пажаданыя колы ей грамадзянства менш. нацыяў рознымі пустымі дэкларункамі, і ў выніку дасягае больш. За ўвесь час панаваньня санацыі — мы бачым прымяненьне гэтых спосабаў кіраваньня, пры чым „таранам" тут выступалі дробна-мяшчанская палавіна санацыі, з рознымі „дэмакратычным Kurjeram", якія падпускалі сьлёзы ў бок меншасьцяў, а правая, консэрватыўная частка неяк больш праходзіла міма гэтых справаў.

Аднак, нарэшце шыла з консэрватыўнага мяшка вылезла і то ў такі брутальны спосаб, што гэта ніяк ня можна назваць, як вар'яцтвам.

Ад пэўнага часу санацыйныя колы займаліся ў прэсе справай зьмены канстытуцыі. Разам з іншымі, выступіў з сваім праектам і вядомы беларусаед В. Студніцкі, выстаўляючы патрэбу наданьня аўтаноміі і паасобным краём, але такім спосабам, што нельга было разабраць, ці ён мае на ўвазе нацыянальны прынцып. Калі якісь п. Testis у „сердабольным" „Kur. Wil." зрабіў увагу адносна гэтай незразумеласьці — В. Студніцкі выступіў з „грамавым" артыкулам, дзе выказаў думкі, якіх ня чулі мы навет ад эндэцыі.

У перадавой стацьці ня месца падрабязна разглядаць усе адмены стацьці—гэта, па магчымасьці, будзе зроблена ў іншым месцы. Тут застановімся над агульнымі вывадамі ўчадзеўшага архіварным пылам В. Студніцкага, каб паказаць, да чаго могуць дайсьці ў наш век людзі, якія ня бачаць жыцьця і ня хочуць бачыць, бо гэты чад забраў ім усё і навет розум.

Ясна, вышэй за ўсё В. С. ставіць народ польскі, і надзяляе яго ўсімі рысамі геніяльнасьці. Толькі ён мае права жыць і разьвівацца, а іншыя народы, якія апынуліся ў межах дзяржавы — мусяць зьяўляцца грунтам, гноем для таго, каб узрасталі краскі, падобныя Студніцкаму. Беларусам і ўкраінцам (з дадаткам — паляшукаў) звар'яваны В. С. адмаўляе ў праве лічыць сябе за народы, а імкненьні іх да вызваленьня—інтрыгай бальшавіцкай і проста кажа: „Пры ацэнцы люднасьці трэба адкінуць дэмакратычныя забабоны аб роўнасьці людзей, а стаць на становішчы прыродным", — значыць — трэба ўсё зрабіць, каб тут была караная Польшча. Польшча мусіць быць мацарствам (вялікай дзяржавай), а каб быць такой — трэба, каб усюды была польская большасьць цяпер.

Такім спосабам В. С. аргумэнтуе патрэбу падзелу Польшчы так, каб у паасобных правінцыях была пажаданая польская большасьць, якая „мусіць *імпанаваць* усім славянскім меншасьцям"...

Трэба дзівіцца, як падобныя рэчы зьмяшчаюцца на старонках чуць не ўрадовага органу і пры тым з дадаткам галоўнага яго рэдактара, што гэты нацыяналізм, меншы, як выказаў „сьлязьлівы" Testis.

Ясна, што, ня гледзячы на няясныя тлумачэньні, абшарніцкая частка санацыі згаджаецца з гэтым праектам, а тым самым становіцца поруч з аўтарам, які па праву, яшчэ даўно беларускаю прэсаю названы архівар'ятам. Ясна, што такія думкі ніколі ня будуць праведзены ў жыцьцё навет пры найбольшым уплыве на лёс дзяржавы абшарніцкай часткі, а ўзбудзяць толькі сьмех. Але мы ня можам закрываць вочы на пагрозу ня толькі сацыяльным нашым здабычам, а таксама на атаку, хоць вар'яцкую, але выказаную блізка ўрадовым органам на наша нацыянальнае існаваньне.

Нашых думак аб аканчальным вызваленьні ня вынішчаць вар'яцкія выбрыкі Студніцкіх, ані зробіць гэтага ўвесь прэс польскага нацыяналізму. На злосьць і большае здэнэрваваньне яго *мы існуем і будзем існаваць*. Але не закрывайма вачэй, што трэба сільнае і ўпорнае працы над самаўсьведамленьнем, над роднай асьветай, над эканамічнай самаарганізацыяй.

Трэба чым больш падаваць дэклярацыяў на родныя школы, трэба паказаць сваю жывучасьць, *трэба думаць аб сваёй школе, каб ня ўмерці*! Поруч — мусім падумаць яшчэ і яшчэ аб каапэратывах. Будзем змагацца за сваё існаваньне і вызваленьне, а змаганьнем яго ўрэшце—здабудзем!

Польска - нямецкія гаспадарчыя стасункі.

Тры гады ўжо цягнецца—пасьля вострага крызісу „гаспадарчай вайны"—у польска-нямецкіх стасунках—стан, які ёсьць—не вайна і ня мір, дый які — ня мае ані выразнай шпаркай дынамікі ваенных падзей, ані дабрадзействаў міру.. Абедзьве староны хочуць паказаць, што быццам могуць абыйсьціся адна без аднэй, каб такім спосабам згары адкінуць прэтэнзіі на дыктаваньне аднабокіх варункаў гандлёвай умовы ды на гаспадарчае панаваньне з боку праціўніка... Ці здолеюць, аднак-жа, абедзьве стороны запраўды і на дзеле даказаць—і праціўніку, а перадусім—кожная сабе самой — высуваную „ваеннай тактыкай" іх абедзьвюх тэзу іб іх самавыстарчальнасьці, ці прынамсь — незалежнасьці іх гаспадарчай адна ад аднэй, гэта—вельмі сумліўна. І гэтае пытаньне цікаўна разглядзець бліжэй.

Адно можна сказаць згары, што стан гэткага „перамірра", у часе якога абедзьве стороны прыкладаюць усе магчымыя высілкі, каб абыйсьціся адна без аднэй, — пры ўсіх ахвярах і стратах для абедзьвюх—дасьць ім і поўныя рэальныя карысьці. І запраўды-ж—і Польшча і асабліва Нямеччына зрабілі ўжо шмат у разбудове тых галін гаспадарчага жыцьця, у якіх яны былі найбольш залежныя ад супраціўнай стораны. Пасьля — абедзьве стороны зрабілі ўсё магчымае, каб вышукаць сабе, можа менш блізкага і таннага, як сусед, але выгаднейшага і танейшага за усіх іншых, — заступніка, ці заступнікаў, якія-б маглі замяніць гаспадарча—для Польшчы Нямеччыну, для Нямеччыны Польшчу. Інакш кажучы, і Польшча і Нямеччына зрабілі спробу рэальна на практыцы грунтоўна пераглядзець свае гаспадарчыя сувязі, — спрабаваць, што ў іх паддаецца перабудове, націскам сьведамай волі, пераканацца ў рэальнай непераможнай сіле гэтых сувязяў. Усё гэта дало абедзьвюм старонам новы, рэальны, свой уласны досьлед — у тых новых варунках, якія створаны пасьля вайны. Ясна, што іменна — на падставе гэтага новага рэальнага досьледу і будуць будавацца трактатавыя нормы гаспадарчых стасункаў паміж абедвюма краямі — у ізноў распачаўшыхся перагаворах. Вось, чаму гэтыя перагаворы маюць асаблівую цікаўнасьць.

—•—

Наагул кажучы, Польшча і Нямеччына гаспадарча, як быццам дапаўняюць адна адну. Польшча, — край пераважна сельска-гаспадарчы і лясны, — заінтарэсавана — як спажывец, у нямецкіх прамысловых таварах, лепшых і танейшых, як польскія; Польшча, як прадуцэнт, заінтарэсавана ў нямецкім рынку для прадуктаў сваей сельска-гаспадаркі і для вывазу лясных матарыялаў.

З свайго боку, Нямеччына зьяўляецца, так сказаць, „люстравым" (адваротным) гаспадарчым адбіцьцем Польшчы: Нямеччына патрабуе вельмі значнага ўвозу збожжа і жывёлы—для выжываньня насяленьня і—масы лясных матарыялаў — для сваей прамысловасьці ўсякіх галінаў; у галіне вывазу Нямеччына вельмі заінтарэсавана ў польскім найбліжэйшым рынку для ўсялякіх тавараў сваей высока і шырока арганізаванай прамысловасьці.

Пасьля вайны варункі ўзаемных гаспадарчых адносінаў гэтых краёў, калі і зьмяніліся, дык толькі ў напрамку далейшай і бліжэйшай іх узаемнай заінтарэсаванасьці і сувязі, якая і перад вайной не магла абыходзіцца бяз увозу хлеба, быдла і лесу. Нямеччына страціла перадусім вялізарныя сельска-гаспадарчыя раёны на сваім усходзе, а таксама—лёгка даступныя для яе тады лясныя басэйны Расеі.—Гэтыя раёны, раўнаважыўшыя да вайны прамысловыя раёны Нямеччыны, пасьля вайны адыйшлі, як ведама, да Польшчы, якая адначасна стала важным „бар'ерам" (транзітным) паміж Нямеччынай і СССР. З другога боку, Польшча ў значнай меры страціла той прамысловы характар, які яна мела перад вайной.

Страціўшы побач з тым у часе вайны вельмі значную долю краёвых капіталаў, яна ня можа і ня будзе магчы яшчэ даўжэйшы час адбудаваць і паставіць на суадказную вышыню сваю прамысловасьць, каб магчы, — ня толькі канкураваць з заграніцай, але навет задаволіваць патрэбы ў краі.

Усё гэта—ясна—робіць цяпер узаемную гаспадарчую сувязь паміж Польшчай і Нямеччынай яшчэ больш цеснай, як перад вайной (мы кажам, зразумела, аб краёх, але не аб Дзяржавах — бо-ж тады Польшчы, як дзяржавы, ня было).

———

Але на шляху ясных і бясспрэчных гаспадарча-вяжучых стасункаў абодвых краёў сталі, як ведама, варожыя, дзелючыя палітычныя адносіны абедзьвюх дзяржаваў. І ў факце гаспадарчай вайны і ў тым, што тры гады цягнецца гэты „паў-ваенны, паўмірны" стан зацягнуўшыхся перагавораў вінаваты ў значнай меры гэтыя палітычныя супярэчнасьці паміж Польшчай і Нямеччынай.

У гэтым стасунку Нямеччыны да Польшчы вельмі падобны да адносінаў да Польшчы з боку Літвы: Нямеччына быццам ня хоча ўстанавіць нармальныя гаспадарчыя адносіны з Польшчай — бо-ж гэта ў значнай меры сцьвярджала-б і санкцыянавала—і наагул і з боку Нямеччыны — нармальнасьць палітычнага стану рэчаў паміж Нямеччынай і Польшчай, які Нямеччына лічыць ненармальным і хоча даказаць гэта перад усім сьветам. Таму, напрыклад, Нямеччына згары адкінула ў перагаворах выгадную для яе, як эканамічна сільнейшай стораны, польскую прапазіцыю—цалком вольнага гандлю паміж абодвума краямі... Адкінула таму, што прапазіцыя гэтая, карысная гаспадарча, палітычна некарысна для Нямеччыны, якая мае, здаецца, намер ужыць сваю гаспадарчую сілу і перавагу над Польшчай для палітычнага націску на яе — у кірунку добра ведамых усім нямецкіх дамаганьняў — перагляду польска-нямецкіх граніцаў на канцы...

Дзеля таго Нямеччына хоча пакінуць сабе поўную волю — забароны, ці забіўчага для Польшчы абмяжаваньня польскага вывазу ў Нямеччыну, каб — танейшым збытам сваіх прадуктаў на далейшых (больш каштоўнага перавозу) рынках, Польшча ўсьцяж змушана была падважываць свой гаспадарчы дабрабыт, выклікаючы тым крызіс і катастрофу ў краі...

Пры гэтым, трэба дадаць, што запраўды-ж гаспадарчыя сілы і ўзаемная залежнасьць Польшчы і Нямеччыны — вельмі няроўныя.

Бо-ж — паводле лічбаў, да распачацьця „гаспадарчай вайны" — учасьце Нямеччыны ў-ва ўсім польскім увозе — дасягала 40 зьлішкам (43°/₀!) працэнтаў, у польскім вывазе дык навет 50°/₀! Гэта значыць, што роўна палову польскага вывазу спажывала Нямеччына, а каля паловы ўсяго, што ўвозілася ў Польшчу, увозіла Нямеччына (прамысловыя тавары).

З гэтага бачым, якая вялізарная гаспадарчая залежнасьць (Польшчы ад Нямеччыны) існавала некалькі гадоў таму (1923 — 1924 г.) — перад распачацьцем „вайны".

Праўда — за час гандлёвых стасункаў „гаспадарчай вайны" і перарыву паміж абодвума краямі — Польшчы ўдалося зьменшыць гэтую залежнасьць амаль не на палову. У 1927 г. Нямеччына занімала ўжо толькі 32°/₀ у польскім вывазе і 25.5°/₀ у польскім увозе. Вось—якая вялізарная гаспадарчая залежнасьць Польшчы ад Нямеччыны, што навет зачыненьне польска-нямецкай граніцы „вайной" ня можа яе спыніць! Тым часам учасьце Польшчы ў агуле нямецкага гаспадарчага абароту — зусім ніштожнае: у нямецкім вывазе Польшча ў 1924 г. займала 5°/₀, у 1927 г. толькі 2 з паловай прац.: у нямецкім увозе ў 1924 г. — 6.1 у 1927 г. 4°/₀ °/₀!

Гэта значыць, што Нямеччына фактычна можа абыйсьціся гаспадарча бяз Польшчы, ці Польшча—ня можа без Нямеччыны.

Усё гэта, зразумела, дае значную перамогу Нямеччыне ў перагаворах з Польшчай у справе заключэньня гаспадарчага трактату, — дае магчымасьць ей — тасаваць тактыку зацягіваньня перагавораў і — ставіць прадуступныя палітычныя варункі — з „праграмы-мінімум" сваей польскай палітыкі, — выкананьні якіх Польшчай у поўнай меры вараўноўвала-б тыя нявыгады і некарысьці, якія створаны для Нямеччыны новымі яе граніцамі на ўсходзе.

Фашыстаўскі марш на Вену.

Узмоцненая актыўнасьць інтэрн. фашызму мае сваё адбіцьцё ў цэлым шэрагу краёў. Прыглядаючыся да палітычных дзеяньняў апошніх месяцаў, бачым, што Эўропа ўвайшла ў перыяд пасьпешнай ліквідацыі дэмакратыі. Імпэралістычны англійска-француска-італьянскі блёк накладвае сваю магутную лапу на ўсё, што адбываецца ў Эўропе. Усюды імкнецца буржуазія да фашыстаўскай дыктатуры і ўсюды сац.-дэмакратыя сваей здрадніцкай палітыкай забясьпечвае ей перамогу. Асабліва ўзмоцнена фашыстаўская дзеяльнасьць пад беспасярэднім пратэктаратам Мусаліні — ў сярэдняй Эўропе. Вэнгрыя, напр. яшчэ да апошняга часу зьяўляецца палітычным васалам Італіі. І вось апошняя падгатаўляе цяпер фашыстаўскі марш на Аўстрыю. Аўстрыяцкі фашыстаўскі „Reimwehr", які знаходзіцца пад афіцыяльным пратэктаратам канцлера Зэйпэля, ў свой час пастанавіў уладзіць у нядзелю 7-га кастрычніка агульны парад усіх сваіх сяброў у венскім, Neustadt". Калі дадамо, што „Neustadt" гэта работніцкі цэнтр, то адразу робіцца зразумела, што маніфэстацыя гэтая была наладжана для чыста правакацыйных мэтаў. Можам зусім сьмела сказаць, што тут па раней апрацаванаму пляну падгатаўляўся фашыстаўскі пераварот. У апрацоўцы гэтага пляну прыймалі ўчасьце ўрад і Італія.

Урад кс. Зэйпэля ўжо даўна імкнецца да перавароту. Ужо ў часе крывавых „чэрвенёвых дзён", калі, дзякуючы здрадзе сац.-д. для венскага пралетарыяту, была ўладжана крывавая „лазьня", урадовыя арганізацыі сялянскіх кулакоў пагражалі „маршам на Вену". Лёзунг зволніць Вену ад „панаваньня работнікаў" быў афіцыяльна прапаведаны урадам. Але ня была пэўнасьці ў тым, як адносяцца да фашыстаўскага пляну магутныя імпэрыялістычныя дзяржавы. Але цяпер ужо стала ясна, што адносіны Антанты да фашыстаўскіх плянаў зусім „дружэскія". Калі раней Францыя крывым вокам глядзела на экспансію Італіі ў суседніх краёх, дык затое цяпер на падставе падзелу сусьветнага рабунку: ў зьвязку з англійска-француска-італьянскім блёкам, зьвернутым проціў Злучаных штатаў—Аўстрыя аддана ў сфэру італьянскіх уплываў.

Апрача гэтага, францускі ўрад мае яшчэ адзін значны повад да падтрыманьня фашызму ў Аўстрыі.

Хрысьціянска-нацыян. партыя, падтрымліваная венскімі банкамі, адносіцца да думкі аб „аншлюсе“ больш варожа, чым іншыя партыі. Рэвалюцыя, якая ўвяла-бы дыктатуру Зэйпэля і венскіх банкаў, азначала-бы і ліквідацыю імкненьняў аўстрыяц. народу аб „аншлюсе“. Такім чынам урад атрымаў вольныя рукі. Яго плян зьмяшчаўся вось ў чым: ўзбраеныя банды „Heimwehra“ зьбяруцца ў-ва адно мейсца, да іх прылучыцца армія і разам яны зробяць пераварот. У выпадку, калі не хапіла б сілы, урад мог-бы зьвярнуцца за дапамогай да аднаго са сваіх суседаў, з якіх кожны з ахвотай даў бы свае войска для „ўстанаўленьня парадку“. Найвялікшая надзея ўскладалася на Італію. Італьянскі пасол два разы складаў Зэйпэлю візыты, прапануючы свае ўслугі ў выпадку „беспарадкаў“.

Усе ўжо была падгатоўлена, але аднаго не прадбачалі — супрацоўленьне пралетарыяту. Надзея на тое, што цяпер, як заўсёды, Сац.-Дэмакр. ўсыпіць і маральна разброіць працоўныя масы—ня споўнілася.

Праўда, Сац.-Дэм. і цяпер была-б ня проч зрабіць тое самае, але пад націскам працоўных, хочучы, ці ня хочучы, яна павінна была заарэгаваць. І вось Цэнтр. кам. партыі быў змушаны ўладзіць ў той самы дзень (7-га кастр.) ў „Neustadt-э“ маніфэстацыю рэспубліканскага „Schuzbundu“.

Думаючы ўсе-ж такі супакоіць работн. масы і зрабіць іх менш здольнымі да супраціўленьня—сац.-дэм. за дзень перад маніфэстацыяй (6-га кастр.) ў прадбачаньні адкрытай падгатоўкі да фашыстаўскага перавароту—выдала адозву, у якой зварачваецца з заклікам да работн. масаў „трымаць сябе спакойна“. У адозьве гаворыцца, што раб. масы ідуць у Венскі „Neustadt“ не для барацьбы, але для дэманстрацыі. „Сутычкі павінны абавязкава быць уніканены“. (Абавязкава гэта значыць навет тады, калі фашысты перайдуць у наступленьне). „Канфлікты, паўстаючыя паміж буржуазіяй і пралет. павінны быць залагоджаны мірным спосабам“. „Сац.-Дэм. ня хоча ўвадзіць чырвоны тэрор“. (Як відаць, белага тэрору Сац.-Дэм. не баіцца). Але проба сац.-дэм. ўсыпіць увагу работніцкі масаў ня ўдалася. Народ пачаў сам узбраяцца. Пробы паліцыі і венскай „сацыяліст.“ мястовай рады разброіць іх ня ўдаліся, і яны толькі арыштавалі некалькі дзесяткаў чалавек, раздаючых аружжа. Палажэньне засталося надалей пагражаючым. Пралетарыят праз галовы сваіх навадыраў выйшоў на вуліцу, гатовы да барацьбы. Плян фашыст. рэвалюцыі, які быў так добра апрацаваны ў ціхіх габінэтах францускага і італьянскага пасольства, мусіў быць адкладзены. 7-мы кастрычнік прайшоў досьць ціха. Але гэта яшчэ ня значыць, што буржуазія адмовілася ад сваіх імкненьняў.

Яна толькі іх зьдзейсьненьне адклала на выгаднейшы мамэнт.

А. Б.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Бюджэт на 1929-30 год.

10-га г. м. урад ухваліў прэлімінарны (прыблізны) бюджэт на 1929-30 год.

Агульная сума даходаў аблічана на 2,809,200,000 злотых, сума расходаў аблічана на 2,801,931,686 злотых.

У параўнаньні з бюджэтам, прынятым Соймам на цяперашні 1928-29 год, гэты бюджэт большы на 128 мільёнаў злотых.

Урадавыя праекты ў Сойме.

Ня гледзячы на тое, што польскі парлямант (ані Сойм, ані Сэнат) яшчэ ня склікані, урад ужо падаў маршалку Сойму цэцы рад праектаў новых уставаў.

Напр., міністэрства заграчічных спраў падало аж 7 праектаў уставаў, аб зацьверджаньні міжнародных дагавораў, якія ня былі зацьверджаны парлямантам на яго папярэдняй сэсіі. Паданы яшчэ праекты і міністэрства публічнай працы і м-ва прамыслу і гандлю. Між іншымі ўрадавымі праектамі, ёсьць праект, аб адчыненьні „Касьцюшкаўскай вёскі“, у памяць стагодзьдзя яго сьмерці.

Завастрэньне забастоўкі ў Лодзі.

Як ведама, у Лодзі пачалася вялізарная забастоўка работнікаў валакняных фабрыкаў. Досыць доўгія перагаворы работнікаў з прамыслоўцамі—пры пасярэдніцтве ўраду, да згоды ня давялі. Прамыслоўцы не згаджаюцца на работніцкія дамаганьні, работнікі ня йдуць ні на якія ўступкі, прапанаваныя прамыслоўцамі або і ўрадам.

Згодна з інфармацыямі прэсы аб прабегу забастоўкі, работнікі на цэлым радзе вечаў катэгарычна адкінулі прапанаваную ім урадам 5 прац. падбаўку платы, (на якую прамыслоўцы яшчэ не згадзіліся).

Апрача гэтага, фабрычныя дэлегаты пастанавілі лерайсьці да вастрэйшай забастоўкі, праз пашырэньне забастоўкі на фабрычных памочнікаў і даглядчыкаў (dozorców), што на другі дзень і было зроблена. Далей дэлегаты склікалі паседжаньне акр. каміт. праф. саюзаў, з мэтай абвяшчэньня агульнай забастоўкі і з пашырэньнем забастоўкі на працаўнікоў электроўні, газоўні, трамваяў і гарадзкой разьніцы. На гэтым-жа паседжаньні праф. саюзаў адбылося наступнае „прадстаўленьне“ з пэпэсаўскім паслом Кавальскім. Названы пасол з ППС хацеў прамаўляць, але яму работнікі, ня толькі што ня далі „слова“, а навет „вывелі“ (usunęli) з салі паседжаньня. Відаць, што працоўныя масы ўжо ўмеюць пазнаваць „ваўка“ і ў „авечай шкуры“.

У далейшым працягу забастоўкі ў розных частках горада адбываюцца работніцкія сабраньні.

На запытаньне рэдакцыі лодзкай часопісі: „Republika“ ў павадыроў 3-х праф. саюзаў, кіруючых забастоўкай, што яны зробяць, калі вычарпаюцца забастовачныя касы і ня будзе скуль узяць дапамогаў для бастуючых—адзін з павадыроў адказаў, што тады работнікі зьвернуцца па дапамогу да Міжнароднага Саюзу валакнянікаў у Лёндане, другі (з Н. П. Р.—правіцы) сказаў, што ён зьвернецца да Лодзкага магістрату па 500 тысяч злотых запамогі, бо лічыць яго работніцкім таму, што ім кіруюць ППЭ-сы, а трэці (з Х.-Д.) сказаў, што зьвернецца з просьбай помачы да польскага пралетарыяту.

Мусім яшчэ адцеміць цікавую ацэнку лодзкай сітуацыі 280-№-рам санацыйнага „Głosu Prawdy“, які піша:

„Разумеем, што прамыслоўцам у гэтым часе забастоўка мо[…] й на руку. Магазыны стаяць поўныя, экспортовая коньюнктура пазваляе чакаць, а на ўнутраным рынку, з базьві падаражэньня тавару, пэўна зьявіцца хуткае і большае запатрэбаваньне. Значыць, прамыслоўцы могуць чакаць. Тымчасам работнікі, ня маючы ніякіх грашавых засобаў, ніякай магчымасьці іншай працы, астаюцца выданымі на здабычу (łup) камуністычным элемэнтам, якія толькі адны маюць у касе на забастовачныя мэты 30,000 даляраў“.

„Ня лічым, каб у ўласным інтарэсе прамыслоўцаў было ўвапхненьне работнікаў у абняцьці камуністычн. арганізацыяў і саюзаў“. А, значыць, у прамыслоўцаў выхад толькі адзін—прызнаць дамаганьні работнікаў.

Дамаганьне падбаўкі.

Фізычныя і ўмысловыя работнікі варшаўскай фірмы: „Спесс і Сын“ ужо даўно як дамагаюцца падбаўкі платы.

Апошнімі дамі фірма згадзілася на 5 прац. падбаўку, пры адначасным скасаваньні 2-х найніжэйшых катэгорый мужскіх і жаночых платаў, якім будзе падбаўлена ад 10-15 прац. Умысловым працаўнікам падбаўлена ад 4,17—14,4 працэнтаў.

Але да паразуменьня яшчэ не дайшло, бо фірма адкінула жаданьне работнікаў выплаты ім аднаразовай дапамогі ў вялічыне аднатыднёвага заработку. Работнікі названай фірмы склікалі ў гэтай справе агульнае сабраньне ўсіх працаўнікоў гэтай фірмы.

Належыць спадзявацца, што работнікі даб'юцца прымяцьця капіталістамі і гэтага варунку.

Забастоўка ў Чэнстахове.

У сувязі з забастоўкай валакняных работнікаў у Лодзі, клясавыя праф. саюзы валакнянага промыслу чэнстахоўскай акругі пастанавілі прыступіць да пратэстатыйнай забастоўкі, маючай на мэце падтрыманьне лодзкіх работнікаў.

Забастоўка ўжо пачалася.

(„Rz-plita“ № 291).

Забойства правакатара.

„Сель-Роб“ № 67 піша, што ў Плонскім павеце польская паліцыя арыштавала 30 сяброў Кам. Саюзу Моладзі. Усіх іх выдаў нейкі правакатар Вацлаў Томасэвіч, аб чым навет пісала польская прэса.

Незадоўга па арыштце гэтага саюзу на могільніку знашлі застрэленага некалькімі кулямі Томасэвіча. Паліцыя арыштавала некага Гросмана і яшчэ некалькі чалавек, якім закідаецца забойства.

У чым наша сіла?

Кожны чалавек, які жыве на зямлі, мае свае заўсёдныя і неабходныя патрэбы, якія павінен здаволіць, калі ня хоча памерці ад холаду і голаду.

Да такіх каждадзённых і неабходных патрэб чалавека належаць: ежа, жыльлё і адзежа.

Але, апрача гэтых чыста матэр'яльных патрэб, у чалавека ёсьць ня менш важныя патрэбы духовыя, без задаваленьня якіх яму пагражае духовая сьмерць.

Да гэтых духовых патрэб звычайна залічаюць; школу, тэатр, лекцыі, кнігі, газэты, журналы і г. д.

Каб задаволіць свае фізычныя і духовыя патрэбы, чалавек мусіць працаваць.

Праца зьяўляецца падставай, як фізычнага, так і духовага жыцьця людзей.

Праца вытварае ўсе як матэр'яльныя, так і духоўныя цэннасьці народу.

Праца вытварае тавар, а знача і грошы, бо тавар ёсьць тыя-ж самыя грошы.

Каб паправіць свой дабрабыт, каб сабраць больш матэр'яльных цэннасьцяў (у сучасн. капіталістычных варунках грошаў), людзі выбіраюць для гэтага розныя шляхі.

Адны з іх ходзяць па хатах і вуліцах з працягнутай рукой, ці з скарбонкай, просячы ахвяраваць, хто колькі можа.

Другія—капіталістыя, заўладаўшы прыладамі вытворчасьці (фабрыкамі, заводамі, тартакамі, млын.), абдзіраюць мільёны працоўных, якія працуюць у іх прадпрыемствах—недаплачваючы ім за іх працу.

Гэта неаплачаная праца разам з вялікімі зыскамі за прадaны тавар і ёсьць галоўная крыніца багацьця капіталісты.

Трэцьція думаюць палепшыць свой дабрабыт, ударыўшы, як кажуць, капіталістага па галаве, г. зн. зрабіўшы рэвалюцыю і, адабраўшы ў яго як прылады вытворчасьці, так і непамерна высокія зыскі, якія ідуць на яго ўзбагачэньне.

Чацьвертыя шукаюць выхаду з цяжкога матэр'яльнага становішча ў розных родах арганізацыях, галоўн. чынам арганізацыях эканамічных, да якіх, між іншым, належыць і каапэрацыя.

У сучасны мамэнт справа каапэрацыі—палючая справа, і мы павінны зьвярнуць увагу іменна на гэты апошні шлях, шлях, які, не зьневажаючы гонару чалавека, пазволіць нам, праўда, можа ня так скора, як бы нам таго хацелася, але ўсе-ж такі пазволіць — стаць моцна на свае ўласныя ногі. Такім шляхам сёньня для нас беларусаў ёсьць — каапэрацыя, і вось чаму:

Капіталіст, як мы бачылі, багацее ад зыску, які паўстае ад неаплачанай працы.

Адняк-жа, атрымаць гэты зыск капіталіст можа толькі шляхам прадажы свайго тавару нам—спажыўцам. Мы — спажыўцы, купляючы тавар у купца, ня толькі вырашаем, які зыск даць яму ў кішэнь, але і якія галіны прамысловасьці павінен капіталіст пашыраць, а якія скарачываць.

Выходзіць, што навет у капіталістычным ладзе панамі палажэньня зьяўляемся мы, але, зразумела, тады, калі не распарушаны па аднаму, а з'арганізаваны ў каапэратывах.

Тады мы можам ня браць тавару ў капіталіста, а выпісаць яго ад свайго Саюзу Каапэратываў, які, ў сваю чаргу, выпіша яго з сваей каапэратмун. фабрыкі.

З сваей фабрыкі мы дастанем лепшы тавар, а, галоўнае той зыск, які пашоў-бы ў кішэнь капіталісты і яшчэ больш узмацніў-бы капіталізм, — апыніцца цяпер у нашай кішэні.

З гэтага зыску паступова і творыцца той грамадзкі капітал, які і можна пасьля ўжыць на здаваленьне як матэр'яльных так і духовых нашых патрэб.

Беларусы! Сяляне і работнікі! Не забывайцеся гэтага шляху! Калі хочаце палепшыць свой матэр'яльны і духовы дабрабыт—павінны ўсе, як адзін чалавек, злучацца ў свае беларускія каапэратывы.

У каапэрацыі лепшае заўтра!

Свой.

Як паны павесілі сялянскую кабылу.

Факт падобны да байкі.
(Фэльетон).

(Браслаўшчына).

Прачытаўшы загаловак, мусіць, вельмі чытачы, зьдзівіцеся—як-жа гэта маглі павесіць кабылу? — Скарэй паверылі-б, каб напісаў, што селяніна якога падстрэлілі, застрэлілі, пабілі, у суд падалі і г. д. Падумаеце—брэша, не дасьце веры. Аднак, праўда, браткі, далібог праўда—павесілі!

Укажу Вам навет і мейсца, дзе такі выпадак здарыўся.

Гэтая асаблівая, і дасюль яшчэ ня чуваная, экзэкуцыя адбылася на днях у маёнтку Бяльмо (не на воку, а проці неба на зямлі) Браслаўскай гміны.

Пана я ў гэтым ня надта віную, бо-ж, бачыце, тая жывёлінка-кабылка гэтага была і варта — заслужыла на такую ганебную сьмертухну. Так ёй і трэба — хай ня лезе на панскую сенажаць! Адпрог яе, бачыце, гаспадар — М. Пальчэўскі і пусьціў, ня спутаўшы, на поле папасьвіцца. Кабылка ад цёмнага працавала—галодная. Хадзіла, хадзіла па сялянскай талоцы—нічога няма, ляскае толькі зубамі напрасна, а ў зуб і нечага і, як на той грэх, падыйшла да панскай граніцы.

Відзіць, на тым баку атаўка зялёная, вялікая. Пацякла сьліна ў яе, спакусілася, падла і — скок, праз роў на панскае поле. (Калючым дротам загароджана ня было). Скубе траву, аж сапіць кабыла! Як на тую гібель — няшчасьце, у гэты час абходзіў поле пан упраўляючы Гіра. Прозьвішча яго, як бачыце, тутэйшае, папольску было-б Ценжар, але... вядома спалячэўшы вырадак — па-тутэйшаму ані зюк!

Кажуць, што былы шляхцюк, але прапіў свой фальварак, заматаўся ў даўгі, дык цяпер і адслужвае адзін з іх ў тутэйшай б. графіні. Нялоўка было „шляхотнага“ чалавека садзіць у вастрог, дык, знача, далі яму „працу“. Хоць і за доўг, але працуе, падла, шчыра, лепш як другі за жывыя грошыкі.

Дык, знача, убачаў гэты самы пан Гіра кабылку на панскім полі і аж зубамі заскрыгатаў са злосьці.

— А, пся крэў! Лонкі дратаваць!

Я табе пакажу, дзе ракі зімуюць! — Бяжыць, вочы вылуўіўшы — як схопіць кабылу за грыву, але тая ня дурак паддавацца. Адляціцца ад пана і ізноў скубе траву. Лётаў, лётаў за ёй ззаду п. Гіра, ажна лоб мокры стаў, засапаўся, як кавалёў мех, а кабылы ня можна злавіць, хоць ты лопні!

— Чэкай холера, я табе не дарую! Папёрся ў м. па вяроўку—надумаў пятлёй злавіць. Ен у гэтым спэцыялісты, бо-ж, бачыце, яго дзед служыў калісь у нейкага там Радзівіла сабакаром і надта спрытна ўмеў лавіць „жывёлу“ на пятлю, а гэта здольнасьць, так сказаць, спадчына перайшла і да ўнучка.

Махнуў пан раз — не папаў, другі прамахнуўся, а за трэцім такі якраз пятля на шыю лучыла.—Дзякуй богу! Я-ж табе, хамская ты парода, пакажу, як у панскія пожні лазіць!

Адсьцябаў бізуном і цягне за вяроўку ў хлеў. Кабылка баіцца, упіраецца, але нічога не парадзіш: гэтакі вол цягне ўпёршыся, палажыўшы вяроўку цераз плячо, душыць за горла — нехаця мусіць йсьці. Прывёў, прывязаў за вялікі такі гак, замальдаваў надупраўляючаму (ёсьць і гэтакі) аб гэтай „здабычы“ і пайшоў ізноў на „паляваньне“.

Стаіць кабылка, пазірае на панскія аборы, аблізваецца пасьля такой смачнай закускі. І нічога, мусіць, дрэннага ня было-б здарыўшыся, каб нялёгкая не ўзагнала паноў. Так была-б і стаяўшы спакойна кабылка.

Як на тую бяду, відзіць яна, што ідзе за падручку пара:—ён—высокі, даўганосы з бізуном у руцэ, яна—у капялюшу, на руках белыя пальчаткі, хахочаць, круціцца, пазірае даўганосаму ў вочы.

— Добрыя, мусіць людзі—думае кабылка. Зайшлі ў абору, ды як закрычэлі там, ажна кабылка затраслася ад страху.

Выскачыў адтуль парабак, чырвоны, як рак і чагось маланкай паляцеў праз дзядзінец.

— Вось табе — думае кабыла — і добрыя! — Са страху яна і ў той бок баялася глядзець, дык і не заўважыла, што там было далей. Чуе толькі падыходзяць да яе.

— Цо то за шкапа? — пытае пані.

— То хлопска, забрана з лонкі — тлумачыць даўганосы.

— Не даён жыця, не даён жыця тэ хлопы! І поцо оні жыён на сьвеце тэ быдлякі! Тылько шкоду робяць добрым людзям! — лемантавала пані, а даўгавязы, як урэжа са злосьці валавіком па кабыле, аж у той рубец падняўся ўдоўжкі рэбраў. Рванулася, бедная, ня можа ўцячы — душыць за горла. Толькі адыйшлася гэта пара, сыпе нейкі стары сівы і таксама з бізуном у руцэ. Стаў сярод падворка, ды як крыкне: —

— Служба, до мне! —

Выскачылі з усіх куткоў сутулыя, абадраныя людчыкі і сталі ў-ва фронт. Стаяць і вокам ня міргнуць! А сівы расхаджвае перад імі ды ўсё нешта бае, махаючы бізуном, то аднаму, то другому пад нос, нераўнуючы, як царскі палкоўнік даўней. Пасьля скамандаваў ім штось і яны хто куды — бягом да працы!

— Строгі чорт—думае кабыла — гыркае на людзей, каб на яго сто ваўкоў гыркала!

Аглядаецца, баіцца, каб, чаго добрага, не падыйшоў гэты сівы да яе.

Аж так і ёсьць, відзіць — ідзе! Агарнуў яе страх, забылася і пра пятлю на шыі, як рванулася ўцякаць з усіх чатырох, аж вяроўка ўелася ў горла.

Пацямнела кабыле ў вачох, брынк, аб зямлю і завесілася на круку. Вядома, у маёнтку вяроўкі новыя, моцныя, дык і ня лопнула — вісіць кабыла.

Сівы ў гвалт, крычыць, заве на ратунак работнікаў, але тыя, думаючы, што падганяе да працы, ня туды таго — ня йдуць.

Пакуль тое-сёе, дык кабыле і душ... (перапрашаю) і дух вон.

Што рабіць? паслаў стары за п. Гірай—хай — кажа — і зьнімае, калі павесіў! —

Прыляцеў Гіра, сазваў работнікаў, тузаюць кабылу, тузаюць, а зьняць з крука ня могуць. Так і прышлося папсаваць—перарэзаць вяроўку.

Прыказаў упраўляючы людзям маўчаць аб гэтым і скарэй папёрлі падлу ў бор, — закапалі і сьляды зацёрлі.

Шукаў, шукаў Пальчэўскі свэй кабылы і туды, і сюды, і свае і панскае поле аблётаў—няма. Пытае ў людзей: ці ня відзелі.

— Пацягнуў — кажуць—пан у двор.—

Ен да пана. — Даруй панок на гэты раз — аддай кабылу!

— Няма — кажа — была, але адарвалася і ўцякла да вёскі. —

Пайшоў, бядак, ізноў шукаць ветра ў полі і, мусіць, доўга шукаўбы, але, дай бог здароў'я, пашкадаваў яго адзін парабак.

Павесілі тваю кабылу — кажа. — У бары знойдзеш! —

Селянін багаты на дзяцей (7 душ), а зямлі ўсяго дзьве дзесяціны мае.

— Прапаў цяпер без каня! — думае. Заплакаў й ідзе да ўпраўляючага.

— Панок, кажуць, вы маю кабылку павесілі! Як-жа цяпер будзе? —

— А цо будзе! Халера! Трэба было ня пушчаць на панскае! Калі хочаш, дам 70 залатовак! —

— А што-ж я за іх куплю, авечку? Яна-ж чатыраста была варта! —

— Як ня хочаш, то ідзь до д'ябла! Ніц не дам — судзіся сабе! —

Заявіў Пальчэўскі на пастарунак і пакуль суд—справа, а яму, бедаку, цягай снапы на карку — няма на кім працаваць.

Кажуць, што паны вядуць цяпер сьледзтва, каб выкрыць таго, які здрадзіў таямніцу і зьбіраюцца яго цяжка пакараць.

Апавядаюць, што ахрэмаўскія коні, пасьля гэтага павешаньня, страшэнна сталі баяцца паноў. Як заўважаць каторага, дык за паўвярсты ўцякаюць, зьбіраюцца ў грам... (перапрашаю: гэтак ня можна называць) у табун, дзяруць капытамі зямлю, ржуць, быццам пачуўшы стада ваўкоў.

Калі ня верыце мне, дык запытайце сабе ў Ахрэмаўскіх суседзяў Пальчэўскага, тыя пасьведчаць, што гэта праўда.

Янка-Пятрок.

„Адклад сэнсацыйнага працэсу“.

Пад такім загалоўкам 292 № „Rz-plitej“ падае наступную інфармацыю:

„8 г. месяца ў карным судзе ў Кракаве мелася адбыцца сэнсацыйная (?!) справа пабіцьця паліцыяй югаслаўскага грамадзяніна, студэнта мэдыцыны Кракаўскага ўнівэрсытэту, Івана Корнэра.

Гэтая справа, збудзіўшая ў месьце вялізарнае зацікаўленьне, адложана з прычыны цяжкага стану здароўя ахвяры „bestyjalizmu“ паліцыі. Ня гледзячы на цэлы год лячэньня, стан здароўя Корнэра вельмі грозны і праўдападобна Корнэр астанецца калекай на цэлае жыцьцё“.

Цікава, чаму гэта польская прэса на „Крэсах“ аб гэтым і ня заікаецца?

Прыгавар у марыявіцкім працэсе.

Апошнімі днямі ў Плоцку закончыўся суд у галоснай справе марыявіцкага арцыбіскупа Кавальскага, абвінавачванага ў розных крымінальных праступках, а, між імі, і ў „дэмаралізаваньні“ няпоўналетніх дзяўчат-выхаванак падуладнага яму манастыра, прасьцей кажучы, у змушаньні іх да распусты з ім.

І вось за ўсе гэтыя „грахі“ арцыбіскуп Кавальскі засуджаны на 4 гады дому поправы, з прытарнаваньнем амністыі да трацяка кары, г. ё. на 2 гады і 8 месяцаў. Кавальскі пакінуты на свабодзе за залог 1000 зл.

Ліквідацыя забастоўкі.

Апошнімі днямі скончылася забастоўка работнікаў шкляной гуты ў Кросьне, якая трывала аж 6 тыдняў. Баставала 400 работнікаў. Работнікі дабіліся палепшаньня варункаў працы і жаданай падбаўкі.

Заграніцай.

Па выбарах у Латвіі.

На падставе апублікаваных аблічэньняў, партыйны склад новага Латвійскага Сойму мае быць больш-менш такі: — немцаў — 6, „Сялянскага Саюзу“ — 16, „Сялянскай партыі“ — 4, “дэмакрат.-цэнтру“—3, дамаўласьнікаў — 2, каталікоў—1, „хрысьціянск. блёку“ — 4, „нацыянальн. блёку“ — 2, расейцаў — 4, палякаў — 2, жыдоў — 1, „Латгальскі Дэмакр. Сялянск Саюз“ — 3, „Латгальскі Хрысьціянск. Саюз“ — 5, „Латгальскі Блёк“ — 1. Гэтыя ўсе партыі і групы складаюць быццам новую права-цэнтро-меншасьцёвую большасьць Сойму, налічаючы 54 паслы.

Апазіцыю ў новым Сойме маюць складаць наступныя групы: сацыял-дэмакраты — 26, прафэс. саюзы — 5, незалежныя сацыялісты — 2, латгальск. прагрэсісты—3, стараабрадцы — 2, „людоўцы“ — 1, сіяністы—2, „блёк працы“ — 1, левыя сіяністы — 1. Разам — 43 паслы.

Трэба дадаць, што такі падзел на большасьць і меншасьць цалком залежыць, аднак-жа, ад нацыянальных меншасьцяў. Дагэтуль яны падтрымлівалі цэнтра-правы ўрад, трэба думаць, што будуць рабіць гэта і надалей — бо трудна дапусьціць іх супрацоўніцтва з досьць радыкальнымі ў Латвіі сацыял-дэмакратамі і яшчэ лявейшымі групамі, якія зафарбаваны навет, як цьвердзяць тэлеграмы, больш-менш выразна — у камуністычныя калёры.

Дзень „9-га кастрычніка“ ў Літве.

Дзень 9-га кастрычніка—дата заньцьця Вільні войскам ген. Жэлігоўскага, як цьвердзіць літоўская прэса, адзначылі ў Літве ў гэтым годзе не як „дзень жалобы і суму“— з прычыны ўтраты Вільні, але мелі правесьці, як „дзень працы — дзеля адзысканьня Вільні“. Газэты зьмясьцілі шэраг рознага роду артыкулаў, прысьвечаных гэтай справе. „Літоўскае Рэха“ паміж іншым зьмясьціла верш ведамага расейскага паэта Вальмонта, які, хаця ўрадзіўся ў Уладзімірскай губ., але быццам паходзіць з Літвы і пачуў у сябе імкненьне да абароны літоўскай справы. Нядаўна ён зьвярнуўся з вялікім адкрытым лістом да палякоў, у якім, выступае на баку Літвы ў справе яе гістарычнай сталіцы, закідае палякам, што яны ня хочуць зразумець, што яны робяць літвінам такую-ж крыўду, якую палякам рабілі ня так даўно немцы і расейцы. Верш Вальмонта „пяе“ 4 „літоўскія“ месты: Сувалкі (згода!), Коўну (згода!), Вільню (засьцярога — з беларускага боку!) і навет Горадню (чыста беларускае места! — калі ня лічыць ува ўсіх гэтых местах каля паловы жыдоў)! Хадэцкая газэта „Рытас“ піша аб Вільні, як „цэнтры літоўскай культуры“. У Вільні паўстала літоўская штука, там адбылася першая выстаўка літоўскай штукі, паўстаў першы літоўскі тэатр, там літоўскі ўнівэрсытэт выпусьціў шэраг літоўскіх дзеячоў, якія будзілі ў народзе любоў да літоўскай мізуўшчыны і працы для народу...

Вальдэмарас мае склікаць—міжнародавую канфэрэнцыю ў справе Вільні!..

Літоўская і нямецкая прэса паведамляюць, быццам Вальдэмарас мае запрапанаваць дзяржавам—скліканьне ў справе Вільні міжнародавай канфэрэнцыі—з учасьцем СССР... Літоўская прэса апублікавала апінію тых 3-х францускіх праўнікаў (Ляпрадэля, Лефура і Мандэльштама; апошні, адаецца,—расейскі?), якіх цытаваў Вальдэмарас у Жэневе і якія прызнаюць слушным цьвярджаньне літоўскай стараны — аб юрыдычным бяссільлі настановы Рады амбасадораў, прызнаўшай Вільню Польшчы. „Прысуд“ францускіх праўнікаў трэбуе, каб Рада Паслоў і Рада Лігі Нацыяў скасавалі сваю пастанову. На гэтай „падставе“ Вальдэмарас і мае дамагацца скліканьня канфэрэнцыі.

Але нямецкая прэса ўказвае на безнадзейнасьць гэтай зацеі Вальдэмараса: „прысуд“ прыватных праўнікаў, кажа яна, ня мае ніякага значэньня—бо-ж справа віленская — справа палітычная, а ведама-ж—у такой справе ўсялякія „юрыдычныя матывы і правы“ маюць падпарадкавацца „вышэйшым“ інтарэсам сільнейшых... Слабейшыя-ж хай маюць пацеху ў тым, што яны... маюць усе юрыдычныя правы і ўсю маральную слушнасьць.

Цікаўны праект коўнай перабудовы Нямецкай Рэспублікі.

Нямецкая прэса публікуе цікаўны праект, апрацаваны так-званым „камітэтам перабудовы Рэспублікі“,—пад старшынствам былога прэм'ера Лютэра. Цэнтральным пунктам праекту зьяўляецца скасаваньне цалком Прусіі, як асобнай, дамінаваўшай дагэтуль у Нямеччыне займаючай 2/3 часткі Рэспублікі, дзяржавы, маючай свой асобны Сойм і Урад. Тэрыторыя Прусіі, злучаная з цэлым сьцягам драбнейшых „самастойных“ краеў, якія існуюць цяпер, была-б падпарадкавана беспасрэдна прэзыдэнту і канцлеру Нямецкай Рэспублікі—пад назовам „Краю Рэспублікі“. Заканадаўчую ўладу Прускага Сойму пераняў-бы Рэйхстаг, адміністрацыйныя органы Прусіі сталі-бы органамі Рэспублікі. Замест Прускага Сойму, створана была-б Дзяржаўная Рада дарадчага характэру, якая, аднак-жа, мела-б права „вэта“ (спраціву) проці законапраектаў, апрацаваных Рэйхстагам для гэтага „Краю Рэспублікі“.

Гэты праект цяпер падданы гарачай падробязнай дыскусіі ў Камітэце і выклікае вялізарнае зацікаўленьне ў грамадзянстве. Дэмакратычная „людовая“, цэнтровая, а навет частка нацыяналістычнай — прэса краю лічыць праект вельмі важным і годным, як падстава для далейшай апрацоўкі. Сацыял-дэмакраты ня прымалі ўчасьця ў працах Камітэту і дагэтуль ня выказаліся ў сваей прэсе. Але, трэба думаць, што—як прыхільнікі цясьнейшага аб'яднаньня Рэспублікі, сацыялісты падтрымалі-б аснаўную думку праекту, каб толькі ня тое, Прусія цяпер—цалком у руках сацыял-дэмакратаў... Што датычыць правіцы нацыяналістаў, дык тая—на чале з газэтамі свайго павадыра Гугэнбэрга („прэсавага караля“) — з аднаго боку, страшэнна крытыкуе праект, кажучы, што гэта-ж „харакіры“ (самазабіўства) Прусіі, якая стварыла аб'яднаную Нямецкую Імпэрыю і такім чынам зракалася-б сваей „гістарычнай місіі“... Але, з другога боку, — правіца здаволена тым, што забіўчае для нацыяналістаў панаваньне сацыялістаў у Прусіі—скончыцца можа з канцом самай Прусіі...

Орган Штрэзэмана аб „Лёкарнскай палітыцы“ Нямеччыны.

Адказваючы на вострыя нападкі павадыра нацыяналістаў, гр. Нэстарпа на „лёкарнскую палітыку“ (паразуменьня з Францыяй і Англіяй), якая быццам абсалютна нічога не дае немцам, орган Штрэзэмана бярэ ў абарону гэтую палітыку, — дзіцяне таго-ж Штрэзэмана. Ен кажа, што, выракаючыся зьмены сваіх заходніх граніцаў, Нямеччына мае з, другога боку, і англійска-італьянскую гарантыю гэтых сваіх граніцаў на захадзе — ад усякіх авантураў з боку Францыі, аб чым забываюць крытыкі „лёкарнскіх трактатаў“. Але — „заходні трактат, кажа газэта кіраўніка нямецкая замежнай палітыкі, „не азначае зусім вырачэньня Нямеччыны поўні сваіх інтарэсаў на Усходзе“. „Не перашкодзіла „Лёкарно“ немцам заключыць адначасна Бэрлінскі Трактат з Радавай Расеяй, а таксама ўтрымліваць прыязныя стасункі з іншымі дзяржавамі, а перадусім — з Амэрыкай.

Барацьба з польскім вугальлем у Англіі.

12 кастрычніка мела адбыцца ў Шэфільдзе (Англія) канфэрэнцыя скандынаўскіх купцоў з англійскімі вугальнымі прамыслоўцамі—у справе барацьбы з канкурэнцыяй польскага вугальля—на рынках Даніі, Швэцыі і Нарвэгіі. Такім чынам Англія хоча—не паразуменьня з Польшчай, не падзелу з ёй скандынаўскага рынку, але—поўнага выцясьненьня польскага вугальля з гэтых рынкаў.

Дэманстрацыі безработных у Лёндане.

З Лёндану даносяць, што таўпа безработных зрабіла дэманстрацыю—на спатканьне вярнуўшайся ў сталіцу каралеўскай пары. Паліцыі ледзь удалося разагнаць таўпу і перашкодзіць дэманстрацыі.

„Унутранае разбраеньне“ ў Аўстрыі.

11 г. м. адбылася ў Вене першая афіцыяльная канфэр. партыяў—у справе „ўнутранага разбраен.“ (разбраен. партыйны баёвак). Канфэрэнцыю адчыніў канцлер Зэйпэль, які заявіў, што ўрад вельмі паважна ставіць гэтую справу, вельмі важную для ўнутранага міру ў краі.

200 тыс. англійскіх вуглякопаў—бяз працы на заўсёды.

Англійскі мін. унутр. спраў Гікс — у прамове аб палажэньні горнай прамысловасьці ў Англіі—заявіў, што 200 тыс. гарнякоў ня здолеюць знайсьці нанова працу ў сваім фаху, але павінны ўжо шукаць іншага заводу. Англійскі ўрад стараецца ўсімі спосабамі, каб скіраваць гэтыя масы безработных да іншых краёў Брытанскай Імпэрыі.

З гэтага відаць, на сколькі зьменшылася прамысловасьць Англіі ў яе галоўнай галіне—падставе былога дабрабыту Англіі — вуглякопстве.

Забастоўка ў Аўстраліі выраджаецца ў тэрор.

Упорства працадаўцаў і ўраду ў здаваленьні слушных і скромных дамаганьняў партовых работнікаў толькі паглыбляе і пашырае забурэньні сярод працоўных у Аўстраліі. Забастовачны рух, распачаўшы фізычную барацьбу з штрэйкбрэхерамі, цяпер часткова выраджаецца ў тэрарыстычную тактыку, значна шырэйшага і небясьпечнейшага характару. Пачаліся бомбавыя напады на дамы, дзе памясьцілі „ахвотнікаў“, і замахі на цягнікі, якія падвозяць „дабравольцаў“ да бастуючых цэнтраў. Нядаўна пад Мэльбурнам быў спынены на паўтары гадзіны ўсялякі рух цягнікоў: спадзяваліся бомбавага замаху на цягнік з „ахвотнікамі“. Урад штату Вікторыя абвясьціў нагароду ў 250 фунтаў таму, хто ўкажа спраўцаў замаху на кватэры штрэйкбрэхераў. З другога боку—частка работнікаў ня вытрымлівае і вяртаецца да працы.

Прэм'ер Брус у сваей прамове заявіў, што закон аб забастоўках будзе выкананы цалком. Чым скончыцца ўсьцяж завастраючаяся барацьба, няведама.

„Трактат Кэллёга—ня значыць разбраеньне“...

Пад-сэкрэтар ваеннага міністэрст. Злучаных Штатаў, Дэвіс, заявіў у публічнай прамове, што—з прычыны падпісаньня Трактату Кэллёга, амэрыканскі ўрад зусім ня мае намеру абмяжоўваць срэдстваў „народнай абароны“, ці—прасьцей: зброеньняў. Наадварот—„шчыра жадаючы супрацоўнічаць з іншымі дзяржавамі ў справе... утрыманьня сусьветнага міру, амэрыканскі ўрад зусім ня мае намеру наражаць на небясьпеку сучаснае і прышлыя пакаленьні грамадзянства краю“... А значыць мае — трыумфаваць старое рымскае правіла: „калі хочаш міру, дык рыхтуйся да вайны“ і—павялічвай зброеньні, пакуль гарматы не пачнуць страляць самі сабой... Вось, што і значыць — „трактат вечнага міру“...

Крывавае „паўстаньне“, ці проста— бойня ў Кітаі.

Нейкія дзікія весткі ідуць з правінцыі Гансу, дзе быццам выразана 200 тысяч кітайцаў-канфуцыян больш ваяўнічымі кітайцамі-ж—мусульманамі, зрабіўшымі „паўстаньне“. Наколькі можна зразумець з тэлеграмы, паўстаньне выбухла на груньце неўраджаю і голаду, але ў часе бойні зьнішчожаны апошнія запасы збожжа на полі дый папалены дамы і маемасьці на шмат мільёнаў фунтаў. У рэзультаце—мільёны людзей, якія асталіся жывымі пасьля бойні, засуджаны на галодную сьмерць. Амэрыканцы арганізавалі дзеля ратунку насяленьня місію, але яе запасаў хопіць на 2 месяцы. Каб спыніць паўстаньне магамэтанаў, якіх ёсьць трэціна ўсяго насяленьня, улада выклікала значныя сілы жаўнераў, але прыход жаўнераў толькі пагоршыў палажэньне: павялічыў лічбу ратоў у краі і выклікаў новыя гвалты.

Што, ці хто справакаваў гэтае дзікае „паўстаньне мусульманаў“, якія ня спыняюцца і ў англійскай Індыі, няведама. Можа хто заінтарэсаваны ў тым, каб давесьці „нядарнасьць новага кітайскага ўраду“...

„Красін“ з трыумфам вярнуўся у Ленінград.

Гэройскі „Красін“, нарабіўшы шуму, ня толькі сярод белых мядзьведзяў палярнай краіны, але і ў цэлым сьвеце, 5 гэтага месяца вярнуўся да порту Ленінграда, прабыўшы на разьведках і пашуківаньні разьбіткаў няшчаснай італьянскай экспэдыцыі да паўночнага бягуна каля 3-х месяцаў.

На сустрэчу „Красіну“ выплылі некалькі „братоў“—крыгаломаў („Пурга“, „Сілач“, „Севастопаль“), шмат яхтаў, крэйсэраў і некалькі вайсковых караблёў. У часе прыплыву „Красіна“ ў порт над водамі апошняга „вісеў“ гідра-арэпляны легіён. Самы час прыбыцьця ў порт „Красіна“ спаткалі прывітальныя стрэлы з арматаў на караблёх і з паветра.

Адушаўлёныя і радасныя прадстаўнікі ўраду, навукі, грамадзянства, прэсы ды заграічных консульстваў віталі шчасьлівы прыплыў „Красіна“ з караблёў гучным і доўгім „ура“. На ўсіх караблях зайграла музыка „інтэрнацыянал“.

Сонца абсыпала гэройскі крыгалом залатымі праменьнямі. Высока між трубамі „Красіна“ відзеўся лятак Барыса Чухноўскага „Чырвоны Мядзьведзь“. Чым бліжэй да порту—тым марскі шлях рухлівей. Усюды „Красіна“ спатыкаюць заграічныя арэапляны, караблі, яхты, вітаючы яго гучным „ура“.

Калі „Красін“ увайшоў у вузенькі канал, яго сустрэў тысячны натоўп грамадзянства па абодвух берагах каналу. Крыгалом „Красін“, не затрымліваючыся, плыве далей. У сьлед за ім бяжыць адушаўлёная маса. Каманда крыгалому адказвае на прывітаньне людзкасьці з капітанскага мостка.

Нарэшце „Красін“ затрымліваецца ў прыстані. Мора людзкіх галоў, як мужчын, так і жанчын, як дарослых, так і моладзі хвалюецца, як ківуць вокам.

На прыстані адбыўся ўрачысты мітынг. На трыбуну ўсходзяць прамоўцы ад розных савецкіх і заграічных арганізацыяў, вітаючы гэрояў ратунковай экспэдыцыі. У канцы забіраюць слова кіраўнік экспэдыцыі Р. Самойлавіч, капітан карабля „Егге“ і гэрой—лятун Чухноўскі.

Харобрыя ўчасьнікі экспэдыцыі надзвычай скромныя. Яны мала гутараць пра свае беды, высілкі ды пасьпехі, за тое націскаюць з удзячнасьцю на тую апеку, якой яны карысталіся ад ураду Савецкай Рэспублікі.

Спатканьне, якое прыгатаў СССР гэройскаму крыгалому, адпавядае, бязумоўна, яго безьмерным заслугам. Дзякуючы магутнаму тэхнічнаму ўдасканаленьню і добраму знаньню прыроды палярнай экспэдыцыі поруч з зялезнай воляй ды гэраізму экіпажа—„Красін“ выканаў адзін з найвялікшых гуманітарных учынкаў, ратуючы італьянскіх вязьняў ледзяной крыгі ад немінучай сьмерці. І гэта крыгалом зрабіў у той час, як увесь сьвет у ратунковай безнадзейнасьці апусьціў рукі і італьянскіх ахвяр аддаў на ласку лёсу.

Экспэдыцыя Красіна мае вялізнае значэньне і з навуковага пункту гледжаньня, бо ў часе сваей падарожжы зроблена шмат дасьледаў, пашыраючы гэтым самым круг знаньня палярнай прыроды. „Красін“ даў цэламу сьвету сьвядоцтва вялікай тэхнічнай сілы, ды творчай волі СССР. Гэты момант важны тым больш, што памыснасьць ратунковай экспэдыцыі для буржуазных краёў была больш чым сумліўна і гэты пасьпех стаўся для іх поўнай неспадзянкай. Парыскі „Матэн“ напісаў па поваду трыумфу „Красіна“ на шпальтах сваей газэты, якую ў сымпатыі да СССР ніхто не папракнець, наступнае: „Красін“ ёсьць для нас усіх новым доказам узаровасьці Радавых Рэспублікаў. Яны маюць людзей з зялезнаю воляй, са строгаю дысцыплінаю ды багатаю культурай, што цяпер ім можа пазавідаваць кожны эўрапеец“.

Красінцы, вярнуўшыся да дому, адбываюць падарожжу па ўсіх значных гарадох СССР. 7 гэтага месяца вітала Красінцаў Масква. У хуткім часе чакаюць іх у Менску.

Наша хроніка.

Першы пралом у ваяводзкай крэпасьці. Пасьля доўгіх стараньняў паслом Беларускага Сялянска-Работніцкага Клюбу нарэшце ўдалося 14 гэтаг кастрычніка наладзіць мітынг у ас. Бярозаўка, Баранавіцкага павету. Гэта сталася пасьля таго, як была падана прозьвішча адказнай за мітынг асобы. Такою асобаю быў гр. Яхімчык, які прыслаў аб гэтым паведамленьне ў Клюб. А трэба сказаць, што Навагрудзкі Ваявода, у адрозьненьне ад Віленскага, які наагул забараніў мітынгі ў сваім ваяводзтве для паслоў Сялянска-Работніцкага Клюбу — дазваляў зрабіць мітынг з умовай, што будзе адказнаю асобаю хтось не з паслоў.

Ня гледзячы на слабую паінфармаванасьць, народу сабралася каля 3.000 чалавек. На станцыю да часу прыезду паслоў (Я. Гаўрыліка і Ф. Валынца) была прыслана асобная дэлегацыя.

Мітынг распачаўся па 3 гадз. Поп, ведаючы, што мітынг мае адбыцца пасьля набажэнства, так пільна маліўся, што замест кончыць у 11 гадз., як звычайна, зацягнуў яго аж да 3 гадз.

Паслы—падалі справаздачу аб дзейльнасьці Клюбу ў Сойме, выпукляючы тыя мамэнты, якія найбольш цікавяць сялян, а таксама крыху ўгадовых партыяў. Разам з тым парушаны былі парадкі пры выбарах з указаньнем здзэарыентаванасьці, дазволіўшай па Навагрудзкай Акрузе правясьці аж 3 панскіх паслы.

У адказах на запіскі, якія былі падаваны з месц, паслы высьвятлілі пытаньні, якія найбольш цікавяць у даны мамэнт сялянства, як справа сэрвітутаў, парцэляцыі і г. д.

У часе прамоваў, як і адказаў на пытаньні, панаваў павышаны настрой, пераходзячы ў энтузыязм і бурныя авацыі. Чулася беспасярэдняя духовая лучнасьць паслоў з сваімі выбіральнікамі, на вачох у многіх былі сьлёзы.

Мітынг закончыўся ўжо за-цямна прыняцьцем рэзалюцыі, якую падамо ў наступных нумарох.

Пасьля мітынгу паслы былі запрошаны на спэктакль мясцовага гуртка Т-ва Б. Шк.

Такім чынам ваяводзкія „лякі“ аказаліся дарэмнымі,—нічога страшнага ня было. Паліцыя захоўвалася больш-менш добра, толькі настаражвалася ў часе сільнейшых мамэнтаў

Новая дэлегацыя ў справе гімназіі ў Вялейцы. У аўторак, 8 кастрычніка зноў удалася да віленскага куратара дэлегацыя Бацькаўскага Камітэту аб адчыненьні Беларускай Гімназіі ў Вялейцы з дадатковымі данымі і сьпіскам вучыцялёў. Апрача таго, дэлегацыя падала Ваяводзе для рэгістрацыі Статут Бацькаўскага Камітэту, поўне, аналёгічны з зарэгістраваным Статутам Бацькаўскага Камітэту Віленскай Беларускай Гімназіі. Куратар дэкляраваў даць адказ на некалькі дзён.

Спадзяёмся, што Статут Бацьк. Кам. Вялейскай Гімназіі будзе таксама хутка зарэгістраваны, як і Статут Бацьк. Камітэту Віленскай Бел. Гімназіі.

Апэляцыя ў справе працэсу „Грамады“. Абаронцы засуджанай Белар. Сял.-Раб. Грамады, адвакаты —Сьмяроўскі, Этынгэр, Дурач і іншыя падалі апэляцыю на прыгавар Акружнога Суда ў Вільні ў вядомым працэсе Грамады. Апрача апэляцыі, названыя адвакаты дамагаюцца застасаваньня да гэтага прыгавору амністыі.

Апэляцыйны Суд Грамады быццам маецца пачацца ў першай палове сьнежня г. г.

Яшчэ вялікі працэс беларускага сялянства, на чале з паслом Стагановічам. Магчыма, што ў хуткім часе пачнецца працэс арыштаванага ў гэтым годзе польскімі ўладамі пас. Стагановіча, з Белар. Сял.-Раб. Пасольскага Клюбу, і яшчэ 20 беларускіх сялян і работнікаў, якім закідаецца, пэўна, „антыдзяржаўнасьць, з ме‘ і камунізм.

Акт абвінавачаньня гэтага працэсу ўжо закончаны пракуратурай Акружнога Суду ў Навагрудку і перасланы ў суд 25 мінулага верасьня. Ці не паедуць і тут некаторыя знаёміцца з заходняй культурай.

Абразіліся... У адказ на заметку ў хроніцы „Рэха Працы“ „Умястоўскі заводзіць паншчыну“—„Беларускі Дзень“ Умястоўскага, які ўжо даўно трэба называць яго „Зьмеркам“, у апошнім (17) нумары разыйшоўся аж цэлым артыкулам, у якім яшчэ лішні раз хоча даказаць свой дэфэнзыўны спрыт у адносінах да беларускай сялянска-работніцкай прэсы. З увагі на перадавіцу, якая выглядае на пабожныя жаданьні, ці, як іншыя кажуць, на прадсьмяротны тэстамэнт п. Умястоўскага,—можна было думаць, што орган Умястоўскага вынайшаў жывую воду ад нямінулай сьмерці, аж аказваецца, што гэтаю жывою вадою „Б. Д.“ хоча краціць толькі яўных і скрытых служкаў буржуазіі, а да сялянска-работніцкай прэсы пакінуў свае старыя звычаі даношчыка, „куды трэба“. А наколькі трэба было зачапіцца, дык зачапіліся за заметку і выйшаў—дэфэнзыўны артыкул.

Так, запраўды этыка... саплікантаў п. Гурына!

Адказваць ня зьбіраемся.

Песьня ўміраючага лебедзя. Вышаў 14 г. м. ўміраючы беларускі (?) лебедзь польскай буржуазіі „Грамадзянін“, у перадавіцы, абгаварваючай сучаснае становішча Заход. Беларусі, між іншым, піша:

„Не палітыкаваць нам трэба і не забіваць (?!) галавы беларускіх сялян зусім не патрэбнымі і шкадлівымі (ім-жа!—Рэд.) думкамі нейкае клясавае барацьбы, а вучыцца і працаваць“.

Ці ня страх перад узростам клясавай сьвядомасьці беларускіх працоўных гушчаў і выклікаў гэтую шчырую споведзь перад сьмерцьцю! Беларускія працоўныя гушчы ўжо даўно добра ведаюць, каму не патрэбна і шкадліва клясавая сьвядомасьць і што буржуазія кладзе ўсе сілы і сродкі на тое, каб „навучыць працоўныя масы толькі працаваць“ дый навет быць ўдзячным паном за працу. Праўда, што тут „Духовы крызіс“, (як затытулавана гэта перадавіца), але ня ў масах, а ў паміраючага „лебедзя“.

„Ізноў арганізацыя камуністычных дзесяцілеткаў“. Пад такім загалоўкам № 234 „Kur. Wil.“ падае наступную вестку:

„Учора (11./X.) Рэд.) заўважана ў Вільні ізноў выпадак карыстаньня камуністамі 10-ці летніх дзяцей дзеля палітычнай агітацыі. Гэта было так: калі дзеці жыдоўскіх школаў йшлі ў гэтым дні паходам на акадэмію „Tygodnia Dziecka“, (сьвяткаванага з апазьненьнем з прычыны жыдоўскіх сьвят) — некалькі дзесяцілеткаў раздавала ім камуністычную бібулу, заклікаючую дзяцей ад 7 да 16 гадоў, да барацьбы з рэлігіяй, субардынацыяй (безварунковае падпарадкаваньне начальству) і закончаную выкрыкам на чэсьць СССР. Камуністычная бібула была, як і трэба, сканфіскавана“.

Студэнткі—пад судом. Той-жа № 233 „Kur. Wil.“ інфармуе аб тым, што 26 г. м. у Акружным Судзе ў Вільні будзе разглядацца справа студэнтак Уінв. Стэф. Баторага ў Вільні, Альшанавічанкі і Львовічанкі.

Названыя студэнткі абвінавачваюцца ў тым, што быццам мелі ў сваім памешканьні друкарню (?), на якой друкаваліся раскіданыя потым па горадзе камуністычныя адозвы.

Бяда з „студэнтамі“. Прэса ізноў падае аб затрыманьні на пагранічны каля Рачкаў нейкага „студэнта“ Лятовіча — вучня адной з гімназіяў у Львове.

Зьбіраньні „Мопру“. 233 нумар „Kur. Wil.“ падае пад такім загалоўкам вестку аб тым, што тутэйшыя камуністы-мопрысты пачалі ўсіленую акцыю зьбіраньня складкаў на палітычных вязьняў. „Згодна з абежнікам, высланым да ўсіх падуладных аддзелаў, гэтыя зборкі будуць найлепшым доказам салідарнасьці працоўных і веры ў перамогу бальшавізму“.

„На абшарах Вільні „мапрысты“ абходзяць большыя і меншыя работніцкія асяродкі, жадаючы складкі — 3 злотаў. Раз навет здарыўся выпадак тэрору — калі адзін з работнікаў на Панарскай вул. адказаў даць складку, дык яму пагразілі адмовай працы, праз работнікаў, маючых уплыў у работніцкім прафсаюзе“.

Дзіўна, што санацыйны „Kur. Wil.“ нешта ня піша пра арышты і сьледзтва ў гэтай справе.

Здарэньні на пагранічны. Прэса паведамляе, быццам надовяшняй ноччу на пагранічным адрэзку Рубяжэвічы затрыманы польскімі пагранічнікамі 3 ўцякаўшыя ў СССР камуністы: Акропаў, Валібора і Мэндэльсон (ранены ў нагу). У часе вобыску быццам знойдзены дакумэнты, сьцьвярджаючыя аб іх прыналежнасьці да камуністычнай партыі.

Бандыцкі напад пад Лідай. Апошнімі днямі на фальварак Пліскаўшчына, Васілеўскай вол., Лідзкага пав., напала некалькі азброеных і апранутых у вайсковую вопратку бандытаў. Бандыты, спаткаўшыся з апорам гаспадара фальварку, пачалі ў яго страляць з рэвальвэраў, пры чым, ранілі яго цяжка ў галаву і грудзі. Пасьля такой расправы бандыты прыступілі да рабунку. Здабычай іх сталася 100 даляраў, 300 злотых і іншыя каштоўнасьці. Паліцыя распачала сьледзтва, але „пакуль-што“ бяз вынікаў.

З Т-ва Бел. Школы.

З Працы Гурткоў Т-ва Бел. Шк.

29 верасьня с. г. драматычнаю сэкцыяй Беластоцкага гуртка Т-ва Бел. Шк. ў м. Супрасьлі, Беласт. пав. быў наладжаны спэктакль-вечарына. Згулялі: „Страхі жыцьця“ драму ў 3 акц. Аляхновіча і „Зьбянтэжаны Саўка“—жарт у 1 акц. — Родзевіча. Пасьля п‘есаў і хору, прапяяўшага: „А хто там ідзе?“, адбыліся скокі пад гукі духовага аркестру.

Х 7 кастрычніка г. г. драматычнаю сэкцыяй гэтага самага гуртка быў наладжаны спэктакль-вечарына ў м. Міхалове. Згулялі: „Выбары Старшыні“ трагі-камэдыю ў 2 акт. Я. Быліны. Пасьля хору, прапяяўшага: „Баба Кеютка“, „А хто там ідзе?“, „Дивка в синях стаяла“ і інш., адбыліся скокі пад гукі сымфанічнага аркестру. Заслугоўваюць на ўвагу выступленьні войта-мазура і паліцыі м. Міхалова. Перш сустрэў тэхнічнага працаўніка драматычнае сэкцыі лаянкай, называючы яго і інш. сябраў Т-ва—бальшавікамі, а працу сэкцыі — „вывротовай“, паліцыя арыштавала сябру, расклеіваючага афішы і дазволіла іх расклеіць не раней, як за 4-гадзіны перад спэктаклем (?). Ня гледзячы на гэта, спэктакль даў поўны збор у суме 190 залатых.

Падзяка.

Управа Гуртка Т. Б. Ш. у м. Азярніца, Слонімскага пав. дзякуе грам. Андрэю Вышкевічу з вёскі Варонічы за ахвяраваныя ім кнігі для вышэйўспомненага Гуртка, у ліку 26 экзэмпляраў.

Таксама Гурток складае падзяку грамадзянцы Вольцы Жывулько з в. Вашкавічы, Ваўкавыскага пав. за 4 кнігі, ахвяраваныя на карысьць Гуртка. **Управа.**

З жыцьця Беластоку.

Бачучы насьпехі пашыраючайся ў Польшчы санацыі, уласьнікі фабрыкі земляробскіх прыладаў у Беластоку п. Люстэрнік, Паўлянскі і К-о пастанавілі прыбавіць апошняй 8-мі гадзінны дзень працы. З гэтаю мэтай яны выдалілі з фабрыкі больш сьвядомых работнікаў за „язык“ — гэта значыць за пратэсты, і завялі 12-ці гадзінны дзень працы. Канстатуем, што „Міністэрства працы і апекі сполэчнэй, а так-жа інспэктар працы нічога ня робяць у справе падобнае самаволі капіталістых. Пакрыўджаныя работнікі павінны масава ўступіць у Клясавы Саюз мэталістых, бо толькі ў арганізацыі змогуць абараніць свае правы. **Сябра.**

З жыцьця Горадні.

— **Як войт з сэкрэтаром спаганяў падаткі.** Гэтымі днямі застала выкрыта, як на культурнай мове кажуць, „nadużycie“. Войт гміны Парэчча, Горадзенскага пав. Антон Абухоўскі супольна з сэкрэтаром Станіславам Бахавецкім, падчас спаганяньня падаткаў з сялян, мелі надвойныя квітарыюшы. У адным з іх яны выстаўлялі такую суму, якую іхняя галава зажадала зьдзерці з селяніна, а другі квітарыюш знаходзіўся ў канцэлярыі гміны, у якім выстаўлялі правідлова, колькі вызначана праз урад. (Ведама, што наш селянін ведае, колькі з яго прыходзіцца падаткаў? — ці правідлова ён плаціць іх ці не, бо амаль ня кожны дзень яго, бедага, клічуць у гміну, каб нёс грошы). Даволі таго, што спаганялі яны, спаганялі ды спагналі больш як трэба на 1887 зл. і 59 грошы, якія пайшлі ў іх уласны кішэнь. Як бачым, дык і воўкі сытыя і авечка цэлая т. ё. і поўны кішэнь і ў канцэлярыі „wszystko w porządeczku“.

А. Р. К.

— **Перамога бастуючых работнікаў.** Гэтымі днямі застала зьліквідаваная забастоўка работнікаў спажывецкае прамысловасьці, што працуюць на паравым млыну Касоўскага. Забастоўка трывала каля 3 месяцаў. Як мы і падавалі ў папярэдніх нумарох нашае газэты, яшчэ пад час выбуху гэтай забастоўкі, што горадзенскія работнікі, сьведамыя сваёй магутнай сілы, распачатую акцыю давядуць да перамогі, дык цяпер ужо нашы словы сталі дакананым фактам. Гаспадар млына Касоўскі, убачыўшы, што работнікі ў працягу 3 месяцаў цьвёрда стаіць на занятых пазіцыях і таксама будуць стаяць далей, пайшоў на здаваленьне ўсіх трэбаваньняў, якія былі выстаўлены бастуючымі, а аб якіх мы свайго часу падавалі ў папярэдніх газэтах.

— **Таксама перамога.** Мінуў тыдзень ад часу зьліквідаваньня забастоўкі, якая трывала ўсяго толькі 16 гадзін. Баставалі работнікі, якія працуюць на вадаправодзе, электрычнай станцыі ды мястовым таборы. Праз гэты вось час, як вады, так і сьвятла т. ё. электрыкі ня было ў-ва ўсім горадзе. Насяленьню прыходзілася хадзіць па некалькі вёрст да крыніцаў, каб з вялікім высілкам дастаць вядро вады, (бо каля вось гэтых крыніцаў скупляўся шмат-тысячны натоўп, які больш вядра не даваў набіраць). Ведама, такое палажэньне трываць доўга не магло, а войскам абсаджываць як вадаправод так і электроўню магістрат не рашыўся дзеля таго, што аднойчы, пад час такой самай забастоўкі, вайсковыя „тэхнікі“ папсулі машыны, якія пасьля прышлося добрых—некалькі тыдняў рэпараваць. Дык заставалася адно — пайсьці на здаваленьне дамаганьняў, высоўваных бастуючымі, на што, зразумела, магістрат пайшоў. Па здавальненьню цэлага рада трэбаваньняў, работнікі ізноў прыступілі да працы.

— **Выбары да Касы Хворых адложаны.** Свайго часу мы падавалі ў № 7 Рэха Працы“, што выбары да Рады Касы Хворых маюць адбыцца 16 сьнежня с. г., дык, як цяпер даведаліся, выбары гэтыя яшчэ адложаны да 1929 г.

— **Звальненьне з вастрогу.** Гэтымі днямі застаў звольнены з горадзенскага вастрогу пад дазор паліцыі да часу судовае расправы **Сымон Кейно,** які прасядзеў 6 месяцаў. Абвінавачваюць яго за прыналежнасьць да сэцэсіі КПЗБ, якая была створана нябошчыкам Гурыкам у 1925 г. і ў тым самым годзе зьліквідавана.

Карэспандэнцыі.

І нас разбудзілі!

У нядзелю 30 верасьня Бялавіцкім Г-м Т-ва Беларускай Школы была наладжана спэктакаль-вечарына, згуляны былі п‘есы — Крапіўніцкага „Па рэвізіі“, і „Пярэстая Красуля“—Чужыніна. Ня гледзячы на дрэнныя пагоду і дождж, каторы шоў увесь вечар, глядзельнікаў сабралася вельмі шмат; аматары-артысты ролі свае выконвалі вельмі і вельмі добра, так—што па заканчэньні кожнай п‘есы з салі нясьліся громкія воплескі і клікі „біс“ і аматарам па некалькі разоў прыходзілася вяртацца на сцэну, каб супакоіць сваей з‘явай шумеўшых гледзельнікоў. У асаблівасьці свае ролі добра выконвалі: з дзяўчат, — Грэцкая Волька каторая ў п‘есе „Пярэстая Красуля“ трымала роль „Барбары“, і ў п‘есе „Па рэвізіі“ роль „Параські“.

Трэба адзначыць, што Грэцкая Волька можа быць добрым прыкладом для другіх несьвядомых дзяўчат і за яе стараньне Гурток складае ей шчырую падзяку.

Другая дзяўчына, каторая трымала ў п‘есе „Па рэвізіі“ роль Пантурчыхі — Голуб Марфа выконвала сваю роль таксама вельмі добра. З хлапцаў прымалі ўчасьце — Піліп Бурвін, Васіль Калінка, Уладімер Лазоўскі і Васіль Цаменя.

Усе гэтыя хлопцы свае ролі выконвалі таксама вельмі добра і трэба пажадаць, каб і надалей гэтыя маладыя аматоры не пакідалі сваей роднай сцэны, бо маюць да гэтага добрую здольнасьць.

Глядзельнік.

„Абразок з нашага жыцьця“.

(в. Валілы, Гарадоцкае гм., Беластоцкага п.).

Сваімі вачыма бачым мы, як усюды ў нас расьце сьвядомасьць, як наш бедны, заморалы беларус адзін за другім цягнецца да сьвету, да навукі, да палепшаньня свайго жыцьця.

Як сьвядомыя людзі, ня гледзячы на тое, што кожны грош запрацованы і абліты потам аддаюць яго туды, дзе гэты грош можа прынясьці карысьць агульнай нашай справе. Але вельмі цяжка глядзець на тое, як гэты грош ідзе на атруту ды іншыя рэчы. У нашай вёсцы Валілы многа знайдзеш такіх, якія крыўдзяцца на свае жыцьцё.

27/IX г. г. ў вольны ад працы час нашы сяляне зышліся, каб зрабіць тое, чаго яшчэ не рабілі ніколі.

Зграмадзіўшыся пад кіраўніцтвам свайго солтыса Івана Дзянісіка, 10 чалавек пайшлі па вёсцы абіраць тых беднякоў, якія ня мелі больш сіл заплаціць грошы на тых, якія аддаюць іх на куцёж.

Закон аб ліквідацыі сэрвітутаў захапіў і нашага абшарніка Гасбаха і, зрабіўшы ўмову з іншымі вёскамі, трэ‘ было зрабіць і з нашаю,—Валінамі. Суд пад кіраўніцтва „дзевяча“ Савіцкага давёў нас да таго, што нашым сялянам прышлося ісьці да абшарніка рабіць згоду. Зрабілі. Падпісалі, а за падзяку аддалі гэтаму абшарніку на 15 гадоў свае хвайнякі, каб меў дзе забаўляецца са стрэльбай наш панок. Ну, а за гэта дакляраваў, што сялянам застанецца на сэрвітуце ўсенькі лес—маладняк таўшчынёю да 2-х вяршкоў і разам дасьць належныя дакуманты. Вядома, усё зрабіў! Бо як зайдзеш на сэрвітут, дык чыста, гладка: адзін ядлавец стаіць, за якім наш селянін прыехаў-бы, каб зрубаць на апал, але баіцца, каб абшарнік хамута ня зьняў ці лейцаў, якія ўжо ня раз зьнімаў. А тымчасам адвакат, якому далі сяляне падпіску заплаціць 1000 зл. за вядзеньне суда, ліст за лістом шле, каб хутчэй заплацілі яму належныя грошы і наш селянін ізноў бярэ ў рукі тапор ды пілу, ці запрагае сваю паўгаладную канінку і едзе куды небудзь на заробкі з мэтай заплаты адвакату. Але ёсьць у вёсцы і такія, што ня могуць зарабіць. Вось да гэтых людзей і паваліпі 27/IX „госьці“ з солтысам і пазабіралі тое, без чаго наш бядняк ня можа абыйсьціся: паздымалі калёсы з вазоў, вупраж, падушкі і т. п. рэчы. Забраныя рэчы пазносілі да солтыса і гэтым самым паззязвалі рукі тым гаспадарам, якія ціха і мірна нясуць усе цяжары, пазабіралі ў тую самую хвіліну, калі гэтак трэба працаваць каля гаспадаркі і ехаць на заробкі. Але што зробіш без хамута, калёсаў?... **Праўдзівы.**

З Радавае Беларусі.

З хронікі беларускай навукі.

— Пры Белдзяржмузэі адкрыта выстаўка касьцей 16 мамонтаў, якія былі найдзены пры раскопцы палеалітычнай стаянкі ў Бэрдыжы (Гомельшчына). Паводле азначэньня вядомага палеантолёга Громава, гэтыя мамонты вяліся на Беларусі 25 тысяч год таму назад.

— Катэдра гісторыі Літвы распрацавала матэрыялы аб рэфармацыі ў Літве ў XII стагодзьдзі. Паводле гэтых новых матар‘ялаў, можна мець новыя даныя аб эканамічным і палітычным жыцьці Літоўска-Беларускай дзяржавы ў XII стагодзьдзі, а таксама аб прычынах узьнікненьня рэфармацыі.

— Праф. Бмодуха выканаў працу па складаньні бібліографічных матар‘ялаў, якія маюць непасрэдную сувязь з вывучэньнем геолёгіі Беларусі. Гэтая праца мае вялікую навуковую вартасьць у справе вывучэньня карысных выкапняў Беларусі.

— Цэнтр. Бел. краязнаўства наладзіла вывучэньне „культурных гнёзд“, г. з. культурных асяродкаў, якія маюць уплыў на літэратуру арганізацыі музэяў, бібліячэк і інш. З гэтай мэтай зьбіраюцца весткі аб стане мясцовай літэратуры, аб асваўных экспанатах музэяў і аб складаньні слоўнікаў мясцовых пісьменьнікаў, аб стане мясцовага пэрыядычнага друку і г. д.

— Прафэсар С. Г. Акадэміі Васількоў сыстэматычна працуе над вывучэньнем флёры Беларусі. Праф. Васількоў сабраў багата матар‘ялаў аб расьліннасьці паплаваў на р. Проні і правёў цэлы шэрэг фотофэнолёгічных назіраньняў.

Другі навуковы супрацоўнік Акадэміі, праф. Савельнеў, сабраў шмат матар‘ялу аб сьмяцьцёвасьці культурных расьлін. Апрача таго, праф. Савельнеў сабраў і апрацаваў да 1.200 тэрмінаў па агульнай расьлінагадоўлі і дасьледчай справе.

— Сябра Заслаўскага раённага Т-ва краязнаўства гр. У. Шалешка зьбірае і ўкладае слоўнік мовы в. Недрускі, Заслаўскага раёну. Ужо апрацавана каля 7.000 слоў.

Гэта будзе першы ў Б.С.С.Р. (і наагул у ўсей Беларусі Рэд.) слоўнік мовы аднае вёскі. Ен пакажа багацьцё мовы селяніна з аднае вёскі і будзе мець вялікае навуковае значэньне.

Апрача гэтага, гр. Шалешка зьбірае словы іншых вёсак раёну і запісаў больш 300 мясцовых песьняў і каля 200 прыпевак.

З выдавецкае Нівы.

Як даведваемся на днях выходзяць з друку наступныя кнігі розных беларускіх выдавецтваў:

1) Адрыўны Календар на 1929 год.
2) М. Гнатышак. З мастацкай прозы сучаснае Нямеччыны.
3) „Рунь Веснаходу“ — зборнік вершаў і прозы паэтаў і пісьменьнікаў Зах. Беларусі — А. Бартуля, Н. Арсеньневай, Х. Ільляшэвіча, М. Васілька, Ляо-Дзе, Зьвястуна, Машары, Шкодзіча, Камара, Сяргіевіча, Вялецкага і Алесі Ц.
4) „Судны дзень“ — У. Караленкі ў перакладзе В. Грыцянкі.

Друкуецца:

1) Календар-кніжка на 1929 год.
2) К. Каўцкі. Найміты ў сярэдніх вяках.
3) „Тутэйшыя“ — драма Я. Купалы ў 3-х актах.
4) Некалькі паасобных раманоаў для сцэны.

Рэдактар-Выдавец: П. Пяткун.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.